

АНАЛІЗ ВПЛИВУ РІЗНОМАНІТНИХ ЧИННИКІВ НА УСПІХ СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розглянута проблема успішності студентів університетів. Надано аналіз чинників, які впливають на успішність у вищих навчальних закладах. Різноманіття факторів умовно можна поділити на три групи: перша – чинники академічних досягнень і здібностей студента, друга – чинники, що викликані другорядними обставинами, та третя – група особистих факторів. Аналіз показав важливість впливу цих груп на досягнення результату, а стратегія університету повинна містити етап дослідження індивідуальних потреб і особистих чинників студентів із метою надання допомоги в досягненні успіху. Урахування впливу групи особистих факторів, розвиток необхідних навичок є вкрай важливими в роботі зі студентами. Зосередження уваги на індивідуальних академічних потребах студентів та позитивному моделюванні, створення таких умов навчання, які б надавали можливість студентам залишитися в університеті і досягати кінцевого результату, незважаючи на труднощі і перепони, – ключове завдання закладів вищої освіти.

Ключові слова: успішність, вища освіта, студент, дослідження чинників, вищий навчальний заклад, фактори досягнення успіху, стратегія університету, допомога студентам.

Тенденції світової вищої освіти демонструють зацікавленість випускників середніх шкіл в отриманні диплому про вищу освіту. І хоча кожного року все більше абітурієнтів вступають до вишів, завершити навчання вдається лише трохи більше ніж половині студентів.

За даними Національного центру статистики освіти США, лише 59% студентів денного відділення, які вступили до університетів у 2006 році, закінчили навчання в 2012 році [4]. Майже ті ж самі дані Національний науково-дослідний студентський центр обміну інформацією наводить стосовно студентів, які вступили до університетів США у 2008 році: навчання у 2014 році закінчили лише 60% студентів, а лише 70% абітурієнтів, які вступили до коледжу у 2014 році, перейшли до другого курсу навчання [8]. Більш того, якісний склад абітурієнтів значно змінився за останні роки. Якщо раніше абітурієнтами ставали переважно випускники шкіл, то зараз 44% студентів здобувають вищу освіту у віці від 24 і більше. Це відбувається на рівні надання освітніх послуг, оскільки все більше студентів навчаються дистанційно (26 відсотків студентів мають постійну роботу під час навчання), 30 відсотків студентів частково відвідують заняття у зв'язку з різними обставинами. Наприклад, 28% студентів складають ті, хто мають піклуватися про дітей або інших родичів під час навчання. До цих обставин додається той факт, що 52% абітурієнтів є представниками сімей, де вища освіта здобувається вперше, і подібні родини не мають ніякого досвіду підтримки студента у ВНЗ [7]. Також статистичні дані свідчать, що 42% студентів є представниками національних або етнічних меншин, а 18% абітурієнтів взагалі не є носіями англійської мови, що ускладнює процес навчання [6]. Ураховуючи подібні факти, вища освіта США зараз переживає не найкращі часи, і установи вищої освіти повинні змінити стратегію ставлення до студентів та створити умови для досягнення студентами успіху. Таким чином, важливим для вищої освіти США та всього світу питанням залишається проблема чинників, які впливають на досягнення успіху студентами та отримання вищої освіти.

Успішність є доволі актуальною темою наукових досліджень, тому увагу вчених привертають різні аспекти досягнення успіху студентами. Зарубіжні автори проводять емпіричні дослідження, спираючись на психолого-педагогічні теорії, та тлумачать успішність студента як широке поняття. К. Вілсон і А. Ліціо (Австралія), Дж. Брекстон, Л. Вайт, Т. Маркович, В. Тінто (США), А. Стельнікі, Д. Нордстоке, Д. Саклофске (Канада) пропонують різні підходи щодо визначення цього поняття. Також питання успішності привертало увагу Дж. Аллена, Р. Ассаджіолі, М. Аткинсона, І. Барнета, Р. Бендлера, К. Бауера, Дж. Грехема, У. Джеймса, Д. Нордстока, С. Робінса, та ін. Проблемою визначення факторів, що впливають на досягнення успіху студентами, опікувалися С. Бентон, Р. Доуні, Е. Кім, Дж. Кух, Дж. Мбува, Т. Нам, Ф. Ньютон та ін.

Мета статті – проаналізувати і визначити чинники, які впливають на досягнення успіху студентами вищих навчальних закладів.

Для будь-якого вищого навчального закладу, що має на меті покращення результатів успішності студентів, визначення успіху студентів є важливим першим кроком на шляху розроблення необхідної стратегії. Коли кінцева ціль зрозуміла, ВНЗ може розробити цю власну цілісну стратегію теоретичної і практичної допомоги студентам у всіх аспектах навчання.

Успіх може означати отримання різноманітних результатів для будь-якого студента, але загальновідоме визначення успішності часто передбачає досить гарний результат академічних досягнень, доведення навчання до фінального результату і отримання диплома про вищу освіту та здобуття продуктивних життєвих навичок. До речі, ці навички набувають останнім часом особливу актуальність, і навіть міністр освіти України Л. Гриневич у нещодавньому інтерв'ю щодо досягнення успіху наголосила, що "сьогодні школа повинна зробити людину успішною. За міжнародними дослідженнями, для успішної кар'єри, наприклад, мають значення лише 15% – тверді навички – це те, що називається знання і вузькопрофесійні вміння, а 85% – це м'які навички: вміння навчатися протягом життя, критичне мислення тощо" [1]. Тобто навички, що допоможуть людині досягти успіху, розвиватися і навчатися все життя, є тією метою, яку мають

досягти студенти, навчаючись у вищому навчальному закладі. На думку американських педагогів, успіх відбувається, коли студенти вступають до університету і здатні завершити курс навчання завдяки власним зусиллям, особистій внутрішній мотивації та діям адміністрації вищих навчальних закладів щодо організації консультативної допомоги, необхідної корекції і втручання, програм підтримки тощо [9]. Досягнення успішності є досить важливим для студентів, оскільки це свідчить про їх здатність отримати результат і задовольнити власні очікування та очікування інших щодо досягнення бажаних цілей, зокрема навчальних. Усе це, у свою чергу, підвищує шанси студента на досягнення довгострокових особистих та кар'єрних цілей [9]. Успіх студента також має велику цінність і для навчального закладу, оскільки він демонструє виконання місії університету з виховання і підготовки студентів до життя за межами навчального закладу. Завданням вищої освіти є сприяння студентському успіху, надання підтримки та необхідних умов для реалізації цілей та впровадження стратегії успіху. У зв'язку із чим установи намагаються залучити студентів до відвідування спеціальних підготовчих курсів, проводять різноманітні корекційні заходи для студентів першого року навчання, організують центри академічного успіху для студентів, надають консультації з вирішення студентських проблем, а також організують тренінги і консультації спеціалістів із соціальної і психологічної підтримки [9]. Усі ці заходи університетів спрямовані на покращення можливостей студентів досягти успіху. Для того, щоб вибрати найбільш продуктивні індивідуальні або колективні методи втручання, важливо, щоб установи точно оцінювали ті чинники, які допомагають студентам досягти успіху або уникнути ризику достроково залишити навчання.

Для визначення факторів, які впливають на успіх студентів, доцільно починати ранню оцінку потреб студентів, а потім створювати план дій щодо подолання перешкод та забезпечення підтримки [10]. Науковці наголошують на важливості урахування ряду чинників, що впливають на успіх, та навіть впроваджують науково-дослідну теорію для виявлення особистих чинників, що створюють перешкоди для успішного навчання [9]. Факторами, які впливають на успішність студентів, можуть бути: рівень академічних досягнень та їх первинне оцінювання на основі атестатів про середню освіту та тестів досягнень, зокрема результати ЗНО для України. По-друге, це фактори, що пов'язані з різноманітними другорядними обставинами, такими як соціальний статус, наявність вищої освіти в батьків, різні соціально-економічні обставини, етнічна приналежність, географічні та інші фактори, що стосуються успішності студента [9]. Існують також особисті фактори, які безпосередньо пов'язані з індивідуальними відмінностями та характеристиками, "переважно в межах здатності людини певним чином впливати, спрямовувати свої дії або наполягати на досягненні результату" [9]. Дослідження показали, що особисті фактори можуть містити ставлення (наприклад, мотивація, етика поведінки), самоусвідомлення (наприклад, впевненість, самооцінка), поведінкові особливості (наприклад, вміння організувати роботу, спосіб навчання), вміння вирішувати проблеми (наприклад, критичне мислення, здатність до вирішення проблем) та цінності (наприклад, особисті уподобання, вірування), які суттєво впливають на результати навчання [9]. Наявність цих факторів спричиняє проблему оцінювання їх впливу на досягнення успіху, тому група вчених Канзаського університету (США) зробила спробу описати розробку дієвого та надійного інструменту оцінки. Отже, науковці поділили ці фактори на три групи: перша – чинники академічних досягнень і здібностей студента, друга – група факторів, викликаних другорядними обставинами, та третя – група особистих факторів [9].

Перша група факторів базується на традиційній оцінці здібностей студентів, оскільки тривалий час саме середній бал атестату про закінчення середньої школи вважався еталоном знань майбутнього студента. Сьогодні до цього додаються бали за складання різноманітних іспитів та тестів, але досвід показує, що середня оцінка атестату може виступати як інструмент вимірювання знань студента лише на етапі вступу до вищого навчального закладу. Її значущість знижується на етапі відбору стратегії для підвищення успіху студентів, оскільки наявність високого балу на попередньому етапі навчання не завжди корелює з високим рівнем мотивації і рівнем досягнень або хистом студента до навчання у ВНЗ [2]. Інша група факторів, що містить компоненти, які здатні впливати на успіх навчання, але опосередкованим шляхом, має такі чинники, як етнічне походження, соціально-культурний, економічний статус студента, сімейні обставини, географічне розташування університету та студента і навіть відсутність вищої освіти в попередніх поколіннях у сім'ях студентів – усе це може сприяти або заважати в досягненні успіху здобувачам вищої освіти. До цієї групи також можна додати такий чинник, як стиль і спосіб взаємодії студента з навколишнім світом та здатність студента пристосовуватися до навчального середовища (індивідуальні адаптаційні можливості), які мають прояв у гармонійному поєднанні особистих цінностей, характеристик, інтересів та вимог академічного навчання. Невідповідність вимог соціального середовища внутрішнім характеристикам може стати перешкодою на шляху до успіху студента. Навпаки, підвищення рівня особистої взаємодії в академічному середовищі, активність студента, соціальна підтримка сприяють успіху студентів. Третя група містить велику кількість факторів, які безпосередньо відображають індивідуальні характеристики, що стосуються можливостей людини впливати, спрямовувати або, в деякій мірі, захоплювати до дій. До особистісних факторів можуть належати ставлення (наприклад, мотивація, етичні міркування), сприйняття власної особистості (упевненість, самооцінка), особливості поведінки (стиль роботи, навички навчання), особливості процесу мислення (навички критичного мислення, здатність приймати рішення) та ціннісні орієнтації (особистісні уподобання, переконання) [9]. У 2004 році американськими

дослідниками було здійснено мета-аналіз, який визначив багато психологічних та педагогічних факторів, які можуть впливати на студентський успіх [3]. Вважається, що саме особисті фактори є ключовими в досягненні успіху, оскільки здатність людини використовувати такі персональні складники, як ставлення, емоції та поведінка, безпосередньо пов'язана з волею та саморегуляцією. На думку вчених, 50% результату визначається переважно генетичними факторами, 10% – контекстом або обставинами, які оточують людину, а інші 40% містять фактори, якими людина може безпосередньо управляти і контролювати їх. Задоволення, щастя і успіх з'являються шляхом поєднання зусиль, спрямованих на фактори, якими можна керувати і контролювати [5]. Нещодавні дослідження оцінили вплив деяких специфічних особистісних факторів та довели їх значущість у досягненні успіху. Емпіричні дослідження таких чинників, як уміння раціонально використовувати час, організаційні навички, підхід до навчання, самооцінка академічних досягнень, ефективність, впевненість у собі, емоційні компоненти та стрес, соціальна активність студентів та участь у житті університету, мотивація та релевантність завданням, підтвердили припущення щодо зв'язку цих факторів та успішності студентів [2]. Розуміння зв'язку між окремими особистісними факторами та результатами навчальної діяльності надає унікальну можливість для розробки освітніх стратегій та стратегій щодо надання підтримки студентам під час навчання.

Таким чином, урахувавши важливість сукупності факторів, що впливають на успішність студентів, можна розробити деякі рекомендації щодо надання допомоги студентам. Наприклад, стосовно допомоги студенту в розвитку власних навичок навчання спеціалісти радять не утримувати штучним чином студента на курсі, якщо він не опанував матеріал на достатньому рівні, а навіть навпаки, надати йому можливість вивчити курс повторно. Таким чином можна надихнути студента на розвиток власних умінь та навичок. На початку навчального періоду адміністрації, спеціалістам по роботі зі студентами, кураторам тощо слід уважно спостерігати за реакціями, поведінкою та результатами студентів, і якщо якісь показники є негативними – негайно втручатися з допомогою на ранньому етапі. Студенти мають отримувати позитивний досвід від навчання, а у випадках складних проблем можуть розраховувати на допомогу і підтримку ззовні. Науковці підкреслюють важливість надання ранньої підтримки студентам у випадках проблем, а додаткова користь від цих заходів відбувається, якщо підтримка надається комплексно за участю всіх зацікавлених сторін: викладачів, студентів, батьків, адміністрації, окремих спеціалістів тощо [2]. Визначення цілей на початку навчання в університеті може значно сприяти досягненню успіху студента. Чітке бачення власного майбутнього допоможе студенту досягти проміжкових результатів та зацікавить у навчанні як засобі отримання бажаного життєвого успіху. В якості мотиваційних чинників до досягнення успіху доцільно використовувати спортивні та інші види діяльності студентів. Для початку можна з'ясувати коло інтересів кожного студента та сприяти їх зацікавленості. Часто студенти демонструють додаткові зусилля в навчанні заради можливості брати участь у деяких із бажаних заходах. Така стимуляція має допомагати студенту в опануванні матеріалом та додає необхідну мотивацію.

Висновки. Отже, залишатися високомотивованими є вкрай важливим для студентів. Завданням закладів вищої освіти є створення умов для успішного навчання і набуття необхідних життєвих навичок. Університети повинні допомагати студентам, створювати позитивне навчальне середовище, мати стратегію раннього втручання, забезпечити необхідну підтримку для успіху, враховуючи різноманітні чинники. Сумісні зусилля адміністрації, викладачів і студентів дозволять здобувачам вищої освіти розробити цілі та працювати над досягненням успіху. Для цього вкрай важливо вивчати різноманітні фактори, а також використовувати їх заради успіху студентів.

Використана література:

1. Лілія Гриневич: Школа повинна зробити людину успішною... / Л. Гриневич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.unian.ua/politics/10115879>.
2. Chemers M. M. Academic self-efficacy and first-year college student performance and adjustment / M. M. Chemers, L. Hu, B. F. Garcia // *Journal of Educational Psychology*. – 2001. – № 93(1). – С. 55–64.
3. Do psychosocial and study factors predict college outcomes? / [S. B. Robbins, K. Lauver, H. Le та ін.] // *Psychological Bulletin*. – 2004. – № 130. – С. 261–288.
4. Fast facts: Graduation rates // National Center for Education Statistics. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://nces.ed.gov/fastfacts/display>.
5. Lyubomirsky S. The How of Happiness: A New Approach to Getting the Life You Want / Sonja Lyubomirsky. – New York : Penguin Books, 2007. – 362 с.
6. McNair T. B. Becoming a Student-Ready College: A New Culture of Leadership for Student Success / Tia Brown McNair. – Hoboken, NJ : Jossey-Bass, 2016.
7. Mitchell J. Who's most likely to default on student loans? / Josh Mitchell // *Wall Street Journal* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://blogs.wsj.com/economics/2015/02/19/whos-most-likely-to-default-on-student-loans/>.
8. Persistence and retention – Snapshot report // National Student Clearinghouse Research Center. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://nscresearchcenter.org/snapshotreport-persistence/retention22/>.
9. Personal factors impacting college student success: Constructing college learning effectiveness inventory (CLEI) / E. Kim, F. Newton, R. Downey, S. Benton // *College Student Journal*. – 2010. – № 44. – С. 112–125.
10. Seidman A. College Student Retention: Formula for Student Success / Alan Seidman. – Westport, CT : American Council on Education and Praeger Publishers, 2005. – 345 с. – (ACE / Praeger Series on Higher Education).

References:

1. Liliya Hrynevych: Shkola povynna zrobyty lyudynu uspishnoyu... [Liliya Hrynevych: The school must make a person successful ...] [Electronic resource] – Access to the resource: <https://www.unian.ua/politics/10115879>[in Ukrainian].
2. Chemers, M. M., Hu, L. & Garcia, B. F. (2001). Academic self-efficacy and first-year college student performance and adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 93 (1). p. 55-64.
3. Kim, E., Newton, F., Downey, R., & Benton, S. (2010). Personal factors impacting college student success: Constructing college learning effectiveness inventory (CLEI). *College Student Journal*, 44(1), 112-125.
4. Lyubomirsky, S. (2007). *The How of Happiness: A New Approach to Getting the Life You Want*, New York: Penguin Books. p. 362.
5. McNair Tia Brown et al., *Becoming a Student-Ready College: A New Culture of Leadership for Student Success* (Hoboken, NJ: Jossey-Bass, 2016).
6. Mitchell, Josh (2015). Who's most likely to default on student loans?, *Wall Street Journal*, February 19, 2015, <http://blogs.wsj.com/economics/2015/02/19/whos-most-likely-to-default-on-student-loans/>.
7. National Center for Education Statistics (2016), "Fast facts: Graduation rates," <https://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=40>.
8. National Student Clearinghouse Research Center, Snapshot report–Persistence and retention, May 3, 2016, <https://nscresearchcenter.org/snapshotreport-persisteretention22/>.
9. Robbins. S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, D., Langley, R., & Carlstrom, A. (2004). Do psychosocial and study factors predict college outcomes? *Psychological Bulletin*, 130 (2), 261-288.
10. Seidman, A. (2005). *College Student Retention: Formula for Student Success*, Westport, CT: American Council on Education and Praeger Publishers.

Козьменко Е. И. Анализ влияния разнообразных факторов на успешность студентов в университете

В статье рассмотрена проблема успешности студентов университетов. Дан анализ факторов, влияющих на успешность в высших учебных заведениях. Многообразие факторов условно можно разделить на три группы: первая – факторы академических достижений и способностей студента, вторая – факторы, вызванные второстепенными обстоятельствами, и третья – группа личных факторов. Анализ показал важность влияния этих групп на достижение результата, а стратегия университета должна содержать этап исследования индивидуальных потребностей и личных факторов студентов с целью оказания помощи в достижении успеха. Учет влияния группы личных факторов, развитие необходимых навыков являются чрезвычайно важными в работе со студентами. Внимание к индивидуальным академическим потребностям студентов и положительному моделированию, создание таких условий обучения, которые бы предоставляли возможность студентам остаться в университете и достигать конечного результата, несмотря на трудности и преграды, – ключевая задача высших учебных заведений.

Ключевые слова: успешность, высшее образование, студент, исследования факторов, высшее учебное заведение, факторы достижения успеха, стратегия университета, помощь студентам.

Kozmenko O. I. Analysis of the influence of various factors on the students' success at the university

The problem of the success of university students is examined in this article. The analysis of the factors which influence on success is given. A variety of factors can be divided into three groups: the first – the factors of academic achievements and student abilities, the second – circumstances factors and the third one is a group of personal factors. The analysis showed the importance of the influence of these groups on the study result, and the university's strategy should contain a stage of researching the individual needs and personal factors of the students in order to help them in achieving success. Taking into account the influence of a group of personal factors, developing the necessary skills are extremely important for students. Attention to the individual academic needs of students and positive thinking, the creation of such learning conditions that would enable students to stay at the university and achieve the result despite the difficulties and obstacles – is a key task of higher education institutions.

Key words: success, higher education, student, factors research, higher education institution, factors of success, university strategy, assistance to students.